

Vilijem Golding

NASLEDNICI

Preveo
Marko Mladenović

■ Laguna ■

Naslov originala

William Golding

THE INHERITORS

Copyright © William Golding, 1955

Translation Copyright © 2014 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Za En

„...Znamo vrlo malo o izgledu neandertalca, ali to... kao da ukazuje na izrazitu maljavost, ružnoću ili odbojnu čudnovatost u njegovom izgledu, povrh niskog čela, obrva kao kod bube, majmunskog vrata i nižeg rasta... U pregledu uspona savremenog čoveka u svojim *Pogledima i osvrtima*, ser Hari Džonston kaže: 'Moguće je da maglovito sećanje rase na takva čudovišta nalik gorilama, lukavih umova, gegavog hoda, dlakavih tela, jakih zuba i, možebiti, kanibalističkih sklonosti, predstavlja zametak diva ljudoždera u narodnom predanju...“

H. Dž. Vels, *Istorija sveta*

JEDAN

Lok je trčao najbrže što je mogao. Glava mu je bila spuštena, trnov grm nosio je vodoravno radi ravnoteže a slobodnom rukom čuškao s puta nanose jarkih pupoljaka. Liku ga je jahala i smejala se; jednom rukom čvrsto se držala za kestenjaste kovrdže na njegovom vratu i dalje niz kičmu, a u drugoj stezala malu Ou, zaglavljenu ispod njegove brade. Lokova stopala su bila pametna. Umela su da vide. Zaobilazila su vidljivo korenje bukava i skakala kad bi se na stazi isprečila barica. Liku ga je tabanala po trbuhu.

„Brže! Brže!“

Zabio je noge u zemlju, naglo skrenuo i usporio. Sada se čula reka, koja se pružala uporedno ali skrivena njima sleva. Bukve se rastvoriše, žbunje je nestalo i obreli su se na malom parčetu ravnog blatnjavog tla gde je bio balvan.

„Tamo, Liku.“

Pred njima, crna kao ugalj, prostirala se voda močvare i širila u reku. Staza duž reke ponovo je počinjala na drugoj strani, na zemljištu koje se uzdizalo a zatim gubilo u drveću. Radosno se kezeći, Lok je dvaput koraknuo ka vodi i stao. Kez je iščezao a on zinuo tako da mu se donja usna oklembesila. Liku mu je skliznula na koleno pa se spustila na tlo. Prinela je ustima glavu male Oe i gledala preko nje.

Lok se nesigurno nasmejao.

„Balvan je otišao.“

Zažmurio je i namrštio se na sliku balvana. Ležao je u vodi od ove do one strane, siv i satrulio. Kad gaziš po njegovoj sredini, pod sobom osećaš kako zapljuskuje voda, grozna voda, ponegde duboka i do ramena. Ta voda nije budna kao reka ili vodopad, nego usnula; širi se u reku i budi pružajući se udesno u divljinu neprohodne močvare, šikare i mulja. Toliko je bio siguran u taj balvan kojim su se ljudi odvajkada služili da je opet otvorio oči počinjući da se smeška kao da se budi iz sna; ali balvana nije bilo.

Stazom dokaska Fa. Novi joj je spavao na leđima. Nije se plašila da će pasti pošto joj se rukama držao za kosu na vratu a nogama je stezao nešto niže na leđima, ali kaskala je lagano da ga ne probudi. Lok ju je čuo kako dolazi pre nego što se pojavila pod bukvama.

„Fa! Balvan je otišao!“

Došla je pravo do ivice vode, pogledala i onjušila, a onda se optuživački okrenula prema Loku. Nije morala da govori. Lok zatrza glavom prema njoj.

„Ne, ne. Nisam pomerio balvan da bih nasmejao ljude. On je otišao.“

Širom je raširio ruke da ukaže na potpunost tog odsustva, video da je shvatila i spustio ih.

Pozvala ga je Liku.

„Zanjiši me.“

Posezala je za jednom bukovom granom koja se spuštala iz drveta poput dugog vrata, opažala svetlost i izvijala se uvis s pregršt zelenih i smeđih pupoljaka. Lok se okanio balvana koji nije tu i zaljuljao je u pregib. Teglio je u stranu i vukao napredujući sa svakim korakom pomalo unazad, dok je grana škripala.

„O-ruk!“

Pustio je granu i pao na bedra. Grana je poletela a Liku ushićeno zakreštala.

„Ne! Ne!“

Ali Lok je vukao iznova i iznova a ta pregršt lišća nosila Liku, koja je vrištala, smejala se i bunila, duž ivice vode. Fa je gledala čas u vodu, čas u Loka. Opet se mrštila.

Ha je došao stazom žurno ali ne trkom, promišljeniji od Loka, čovek za nepredviđene okolnosti. Kada je Fa počela da ga doziva nije se odmah odazvao, već najpre pogledao u praznu vodu a zatim levo, gde se iza luka bukava videla reka. Onda je pretresao šumu uvom i nosom u potrazi za uljezima i tek kada se uverio da je bezbedno, spustio trnov grm i kleknuo kraj vode.

„Gledajte!“

Upirao je prst u brazgotine pod vodom tamo gde se balvan pomerio. Rubovi su još bili oštri a u brazgotinama ležali komadići izdrobljene zemlje, koji se još nisu raspali od vode što ih pokriva. Pratio je te krivudave brazgotine, koje su se spuštale u vodu i nestajale u tom mraku. Fa je

---

gledala preko, onamo gde je prekinuta staza opet počinjala. Tamo gde je ležao drugi kraj balvana zemlja je bila izrovarena. Pitala je Haa a on joj odgovorio ustima.

„Jedan dan. Možda dva. Ne tri.“

Liku je i dalje vrištala od smeha.

Na stazi se pojavila Nil. Tiho je ječala, kao što je često činila kad je umorna i gladna. Ali iako je koža na njenom teškom telu bila mlohava, grudi su joj bile zategnute i pune a u bradavicama kipelo belo mleko. Ko god drugi da ogladni, to neće biti novi. Poglednula je u njega, videla da se drži Fa za kosu i spava, potom prišla Hau i dodirnula ga po miški.

„Zašto si me ostavio? Ti imaš više slika u glavi od Loka.“

Pokazao je na vodu.

„Požurio sam da vidim balvan.“

„Ali balvan je otišao.“

Njih troje su stajali i gledali se. Onda, kao što je to među ljudima često bio slučaj, među njima su se javila osećanja. Fa i Nil su podelile sliku Haovog razmišljanja. Mislio je da mora da se uveri da je balvan i dalje na svom mestu jer ako je voda odnela balvan ili ako je balvan otpузao svojim poslom, onda će ljudi ceo dan morati da pešače da bi zaobišli močvaru a to podrazumeva opasnost ili još više neprijatnosti nego inače.

Lok se čitavom težinom bacio na granu i nije hteo da je pusti. Ućutkao je Liku i ona je sišla i stala kraj njega. Stazom je nailazila starica; čuli su joj se koraci i disanje. Pomolila se iza poslednjeg debla; bila je seda i sitna, pognuta i zaokupljena promatranjem tereta umotanog u lišće koji je obema rukama nosila uz sasušene grudi. Ljudi su

---

stali zajedno i dočekali je u tišini. Ništa nije rekla, već je sa svojevrsnim skrušenim strpljenjem čekala šta bi moglo da usledi. Samo se taj teret pomalo srozavao u njenim rukama i opet podizao, tako da su se ljudi setili koliko je težak.

Prvi je progovorio Lok. Obratio im se uopšteno smejući se i slušajući samo reči iz svojih usta, ali žudeći za smehom. Nil je ponovo zaječala.

Sada su čuli kako stazom pristiže poslednji od ljudi. Bio je to Mal, koji je dolazio polako i malo-malo pa kašljao. Zaobišao je poslednje stablo i stao na početku čistine, s mukom se naslonio na bodljikav kraj trnovog grma i zakašljao. Kada se presamitio, videlo se gde mu je bela kosa opala u pruzi koja je počinjala iza obrva, vodila preko glave i spuštala se u ćilimu kose, koji mu je ležao na plećima. Dok je on kašljao ljudi ništa nisu govorili, već čekali, nepomični kao jelen kad čuje opasnost i zablene se, dok se blato izdizalo u četvrtastim parčićima koji su se izduživali i prevrtali im se između prstiju na nogama. Jedan oštro izvajan oblak udaljio se od sunca a drveće prosejalo hladnjikavu sunčevu svetlost na njihova gola tela.

Mal je konačno prestao da kašlje. Ispravljao se oslanjajući se na trnov grm i terajući ruke da se penju po štapu jedna preko druge. Pogledao je u vodu a zatim redom u sve ljude, a oni su čekali.

„Imam jednu sliku.“

Oslobodio je jednu ruku i stavio je pljoštimize na glavu kao da hoće da zatvori prizore koji trepere u njoj.

„Mal nije star, nego se drži majci za leđa. Ima više vode ne samo ovde nego i na stazi kojom smo došli. Jedan čovek je mudar. Tera ljude da uzmu jedno drvo koje je palo i...“

Njegove oči, duboko u dupljama, okrenule su se ka ljudima preklinjući ih da podele s njim neku sliku. Opet se nakašljao, tiho. Starica je pažljivo podigla breme.

Naposletku je progovorio Ha.

„Ne vidim tu sliku.“

Starac je uzdahnuo i sklonio ruku s glave.

„Nađite neko drvo koje je palo.“

Ljudi su se poslušno raštrkali duž obale. Starica je lagano odšetala do grane na kojoj se Liku njihala i položila ulegle šake na nju. Ha ih je prvi pozvao. Pohitali su do njega prezajući od tečnog blata koje im je do članaka. Liku je pronašla neke pocrnele bobice preostale iz vremena voća. Mal je došao i stao mršteći se na balvan. Bilo je to deblo breze, nimalo deblje od čovečje butine, deblo dopola potonulo u mulj i vodu. Tu i tamo ljuštila mu se kora i Lok je uzeo da skida šarene gljive. Neke gljive su bile dobre za jelo i njih je dao Liku. Ha, Nil i Fa nespretno su čapkali deblo. Mal je ponovo uzdahnuo.

„Čekajte. Ha tamo. Fa tamo. Nil isto. Lok!“

Lako su podigli balvan. Bilo je ostalo grana koje su zapinjale za žbunje, vukle se po blatu i smetale im dok su ga s mukom nosili nazad na rukavac. Sunce se ponovo sakrilo.

„Pustite balvan da pliva.“

To je bilo škakljivo i teško. Kako god da rukuju nakvašenim drvetom morali su nogama da dodirnu vodu. Konačno je balvan ležao i plutao a Ha se naginjao napred i držao ga za kraj. Drugi kraj je malo potonuo. Ha počeo da pritiska jednom rukom a drugom da vuče. Razgranata krošnja debila polako je izronila i zaustavila se na glibu na drugoj strani. Lok je radosno brbljao obuzet divljenjem i zabačene

---

glave, a reči su mu izlazile nasumice. Na Loka niko nije obraćao pažnju, ali starac se mrštio i priljubljavao šake na glavu. Drugi kraj debla bio je pod vodom možda dve čovečje dužine i to je bio najtanji deo. Ha je pitao starca pogledom a ovaj opet pritisnuo glavu i zakašljao se. Ha je uzdahnuo i namerno stavio nogu u vodu. Kada su videli šta radi, ljudi su saosećajno zastenjali. Oprezno je ulazio kreveljeći se a ljudi se kreveljili s njim. Gutao je vazduh ulazeći na silu dok mu voda nije dosegala do iznad kolena a ruke se čvrsto držale za istrulelu koru debla, koja se nabirala. Sada je jednom rukom pritiskao a drugom dizao. Deblo se prevrnulo a grane uskomešale mrkožuto blato, koje je u viru poletelo uvis s gomilom uskovitlanog lišća, krošnja se zanjihala i podela na suprotnu obalu. Gurao je iz sve snage, ali su ga raširene grane savladale. Na suprotnoj strani, tamo gde je deblo zavijalo pod vodu, još se nalazio jaz. Vratio se na suvo tlo, pod ozbiljnim pogledima ljudi. Mal je s očekivanjem gledao u njega opet se obema rukama držeći za trnov grm. Ha je otišao onamo gde je staza izlazila na čistinu. Uzeo je trnov grm i čučnuo. Načas se nagnuo napred a zatim, kako je padao, noge ga sustigoše i on jurnu kroz otvoren prostor. Prevalio je četiri koraka preko balvana sve vreme padajući, dok se nije činilo da će mu glava udariti u kolena; onda je balvan podigao vodu uvis a Ha leteo kroz vazduh s nogama privučenim na grudi i raširenim rukama. Bupnuo je na lišće i zemlju. Bio je na drugoj strani. Okrenuo se, uhvatio deblo za krošnju i povukao – i povezo stazu preko vode.

Ljudi zaklicaše od olakšanja i radosti. I sunce je izabralo taj trenutak da se ponovo pojavi, pa se činilo da čitav

svet deli njihovo zadovoljstvo. Pljeskali su Hau udarajući se dlanovima po butinama a Lok je delio njihovu pobjedu s Liku.

„Vidiš li, Liku? Deblo je preko vode. Ha ima mnogo slika!“

Kad su se opet stišali, Mal je uperio trnov grm u Fa.

„Fa i novi.“

Fa je dodirrom potražila novog. Prekrivala ga je gusta kosa na njenom vratu i videlo se malo šta, ali njegove ruke i noge čvrsto su se držale za pojedinačne kovrdže. Prišla je ivici vode, raširila ruke u stranu i glatko pretrčala preko debela, preskočila poslednji deo i stala pored Haa. Novi se probudio, izvirió joj preko ramena, premestio stisak jedne noge i nastavio da spava.

„Sad Nil.“

Nil se namrštila skupljajući kožu iznad obrva. Zagladila je uvojke unazad sa njih, bolno se izbekingila i potrčala ka balvanu. Ruke je držala visoko iznad glave a kad je stigla do sredine počela je da ciči.

„Aj! Aj! Aj!“

Balvan je počeo da se savija i tone. Nil je došla do najtanjeg dela, skočila visoko uvis dok su joj pune grudi poskakivale i sletela u vodu do kolena. Vrisnula je i izvukla noge iz blata i uhvatila se za Haovu ispruženu ruku, a onda je gutala vazduh i stresala se na čvrstom tlu.

Mal je prišao starici i blago joj se obratio.

„Hoće li sad ona da je prenese?“

Starica se samo delom odvojila od unutarnjeg posmatranja. Sitnim korakom spustila se do ivice vode i dalje držeći dve pune šake u visini grudi. Telo joj je bilo puka

---

kost i koža i oskudna bela dlaka. Kada je hitro prešla preko, deblo se jedva maklo u vodi.

Mal se sagnuo do Liku.

„Hoćeš li ti da pređeš?“

Liku je sklonila malu Ou s usta i protrljala kuštrave riđe kovrdže o Lokovu butinu.

„Ja ću s Lokom.“

To je upalilo svojevrsnu sunčevu svetlost u Lokovoj glavi. Razjapio je usta i smejaio se i govorio ljudima, premda je bilo malo veze između brzih slika i reči koje su izlazile. Video je kako mu se Fa smeje a Ha ozbiljno osmehuje.

Nil im je dovikivala.

„Pazi, Liku. Čvrsto se drži.“

Lok povuče Liku za jednu kovrdžu.

„Penji se.“

Liku ga je uzela za ruku, uhvatila mu se nogom za koleno i uzverala na kovrdže na leđima. Sad joj se mala Oa nalazila u toploj ruci pod njegovom bradom. Viknula je na njega.

„Sad!“

Lok se vratio do same staze pod bukvama. Namrštio se na vodu i pojurio prema njoj, a onda proklizao i zaustavio se. Na drugoj strani vode ljudi su počeli da se smeju. Lok je trčao napred-nazad, svaki put oklevajući pred bližim krajem balvana. Vikao je.

„Gledajte Loka, moćnog skakača!“

Ponosno je odskakao napred, ponos mu je splasnuo, čučnuo je i pobegao sitnim koracima. Liku je poskakivala i cičala.

„Skoči! Skoči!“

Glava joj se bespomoćno kotrljala po njegovoj. Došao je do ivice vode kao Nil, s visoko podignutim rukama.

„Aj! Aj!“

Na to se iskezio čak i Mal. Likuin smeh je dosegao onu nemu, zadihanu fazu i iz očiju joj je padala voda. Lok se sakrio iza jedne bukve a Nil se toliko smejala da se uhvatila za grudi. Onda se Lok iznenada ponovo pojavio. Jurnuo je napred, pognute glave. Preleteo je preko balvana sa silovitim povikom. Skočio je i dočeka se na suvo tlo, pa uzeo da skače unaokolo i nastavio da poskakuje i podsmeva se poraženoj vodi dok mu Liku nije zaštućala kraj vrata a ljudi se držali jedni za druge.

Konačno su utihnuli i Mal je krenuo napred. Malo se zakašljao i kiselo im se iskreveljio.

„Sad Mal.“

Uhvatio je trnov grm popreko radi ravnoteže. Potrčao je ka balvanu dok su mu stara stopala hvatala i puštala. Počeo je da prelazi mašuci unaokolo trnovim grmom. Nije dostigao dovoljnu brzinu da bezbedno pređe. Videli su kako mu na licu raste strepnja, videli mu ogoljene zube. Zatim je desnom nogom smakao komad kore s debela ostavivši prazno parče i nije bio dovoljno brz. Druga noga mu se okliznula i pao je napred. Odskočio je postrance i nestao u uskomešanoj prljavoj vodi. Lok je trčao tamo-amo vičući iz sveg glasa.

„Mal je u vodi!“

„Aj! Aj!“

Ha je gacao unutra, bolno se kezeći od čudnovatosti tog hladnog dodira. Uhvatio je trnov grm, a na njegovom drugom kraju bio je Mal. Sada je uhvatio Mala za ručni

---

zglob i padali su uokolo naizgled se rvući. Mal se oslobodio stiska i četvoronoške zapuzao naviše po tvrđem tlu. Kada se sklonio od vode iza jedne bukve, legao je i sklupčao se drhteći. Ljudi su se okupili oko njega u zbijenoj grupici. Čučnuli su i trljali se o njega telima i upleli ruke u mrežu zaštite i potpore. S njega je curila voda i ostavljala mu dlaku u šiljcima. Liku se polako ugurala u grupu i priljubila mu trbuščić uz listove. Samo je starica i dalje čekala ne pomerajući se. Grupa ljudi je čučala oko Mala i delila njegove drhtaje.

Progovorila je Liku.

„Gladna sam.“

Ljudi su prekinuli čvor oko Mala i on je ustao. Još je drhtao. To drhtanje nije bilo površinsko kretanje kože i dlake, već toliko duboko da se i sâm trnov grm tresao s njim.

„Dodite!“

Poveo ih je stazom. Tu je između drveća bilo više prostora i mnogo žbunja u tim prazninama. Ubrzo su stigli do proplanka koji je raskršilo jedno veliko drvo pre nego što je umrlo, proplanka u blizini reke, nad kojim se još izdizao uspravan leš tog drveta. Njime je zagospodario bršljan, čije su stabljike pravile od velikog debela kvrgav zamršen splet i završavale se tamo gde se balvan granao u ogromno gnezdo tamnozelenog lišća. Udebljale su se i gljive, ploče koje su štrčale i bile pune kišnice i sitnije pihtijaste crveno-žute grudvice, tako da se staro drvo rastvaralo u prah i belu kašu. Nil je uzimala hranu za Liku a Lok kopao prstima u potrazi za belim ličinkama. Mal

ih je čekao. Telo mu se nije više neprestano treslo, već se s vremena na vreme trzalo. Nakon tih trzaja naslanjao se na trnov grm kao da klizi niz njega.

Čula su uočavala prisutnost jednog novog činioca, zvuka toliko postojanog i prožimajućeg da ljudi nisu morali da se međusobno podsećaju šta je to. Iza proplanka tlo se penjalo sporo, zemljano, ali prošarano manjim drvećem; tu i tamo videle su se kosti zemlje, gromade glatkih sivih stena. Iza te padine nalazio se klanac između planina, a s ruba otvora tog klanca, u golemom vodopadu dvostruko višem od najvišeg drveta, padala je reka. Sad kada su začutili, ljudi su obratili pažnju na udaljeno brujanje vode. Gledali su se i počinjali da se smeju i čavrljaju. Lok je objašnjavao Liku.

„Noćas ćeš spavati pored vode koja pada. Ona nije otišla. Sećaš li se?“

„Imam sliku vode i pećine.“

Lok je srdačno potapšao mrtvo drvo a Mal ih je poveo gore. Sada su u svom veselju počeli da obraćaju pažnju i na njegovu slabost, mada još nisu znali koliko je duboka. Mal je podizao noge kao čovek koji ih izvlači iz blata a njegova stopala nisu više bila pametna. Nevešto su za sebe birala mesta kao da ih nešto vuče u stranu, tako da je posrtao na štap. Budući u punom zdravlju, ljudi iza njega lako su pratili sve njegove radnje. Usredsređeni na njegovo upinjanje postali su privržena i nesvesna parodija. Kada se on naslanjao i grabio dah, i oni su gutali vazduh i teturali se a stopala im namerno bila nepametna. Vijugali su između razbacanih zaobljenih kamenčina i kamenih prevoja dok drveće nije nestalo i našli se na čistini.

Tu je Mal stao i zakašljao se i shvatili su da sada moraju da ga čekaju. Lok je uzeo Liku za ruku.

„Vidi!“

Padina se uspinjala do klanca a ispred njih uzdizala se planina. Sleva se padina odlamala, pretvarala u liticu i padala u reku. U reci se nalazilo ostrvo, koje se pružalo uvis kao da je jednim krajem postavljeno uspravno i naslonjeno na vodopad. Reka je padala preko na obe strane ostrva, tanko na ovu, ali vrlo široko i silovito na onu; a kuda pada niko nije video od vodene prašine i oblakâ dima. Na ostrvu je bilo drveća i gustog šipraga, ali kraj prema vodopadu bio je sakriven kao gustom maglom i s obe njegove strane reka se tek neznatno sjajila.

Mal je ponovo krenuo. Postojala su dva puta kojima se moglo popeti do ruba vodopada; jedan je krivudao udesno od njih i uspinjao se između stenja. Iako bi taj put bio lakši za njega, Mal ga je zanemario kao da mu se nadasve žuri onamo gde je udobno. Zato je izabrao stazu levo. Tu je bilo žbunića koji su ih podupirali na rubu litice, a dok su išli po njima Liku se opet obratila Loku. Buka vodopada iscrpla je život iz njenih reči i nije ostavila ništa sem bledeg obrisa.

„Gladna sam.“

Lok se pljesnuo po grudima. Viknuo je tako da ga svi ljudi čuju.

„Imam sliku gde Lok pronalazi drvo s ušima koje gusto rastu...“

„Jedi, Liku.“

Ha je stajao pored njih s bobicama u ruci. Sipao ih je Liku i ona je jela zabivši usta u hranu, a mala Oa neudobno joj je ležala pod miškom. Hrana je podsetila Loka da je i on

gladan. Sad kada su napustili hladnu i vlažnu zimsku pećinu na moru i gorku hranu neprirodnog ukusa sa sprudova i slanih močvara, iznenada mu se javila slika dobrih stvari, meda i mladih izdanaka, lukovica i ličinki, slatkog i opakog mesa. Uzeo je kamen i udarao njime po goloj steni pored glave kao što će ubrzo verovatno udarati po nekom drvetu.

Nil otkinu jednu osušenu bobicu sa žbuna i stavi je u usta.

„Gledajte kako Lok udara u stenu!“

Kada su mu se nasmejali, počeo je da se glupira praveći se da osluškuje stenu i vičući.

„Probudite se, ličinke! Jeste li budne?“

Ali Mal ih je vodio dalje.

Vrh litice se blago nagnjao unazad pa su umesto da se penju preko nazubljenog vrha mogli da zaobiđu taj strm deo iznad reke tamo gde je ona isticala iz vreve u podnožju vodopada. Sa svakim korakom staza se uspinjala, vrtoglaviim putem kosina i ispusta, pukotina i potpornih stubova gde je jedina sigurnost bila hrapavost pod stopalima, a stena opet ponirala ostavljajući samo vazduh između njih, dima i ostrva. Tu su ispod njih lebdeli gavranovi, nalik crnim trunčicama iz vatre, a iznad su lelujali repovi-korovi, svetlucajući se tek toliko da im pokažu gde je voda; a ostrvo, uspravljeno i naslonjeno na vodopad, remeteći prag vode koja pada, bilo je izdvojeno kao mesec. Litica se nagnjala upolje kao da traži vlastita stopala u vodi. Repovi-korovi su bili vrlo dugi, duži od mnogo ljudi, i kretali se tamo-amo ispod ljudi u usponu ravnomerno poput otkucajâ srca ili lomljenja mora.

Lok se setio kako se oglašavaju gavranovi. Zalepršao je rukama na njih.

„Grak!“

Novi se probudio na Fainim leđima premeštajući stisak ruku i nogu. Ha je išao vrlo polako pošto je bio na oprezu zbog težine. Puzao je dok su mu se ruke i noge savijale i stezale na kosoj steni. Mal je ponovo progovorio.

„Čekajte.“

Pročitali su mu to s usana kada se okrenuo prema njima i okupili se kraj njega u grupi. Tu se staza širila u platformu s dovoljno mesta za sve. Starica je naslonila ruke na kosu stenu da olakša sebi teret. Mal se sagnuo i kašljao dok mu se ramena nisu iskrivila. Nil je čučnula pored njega i stavila mu jednu ruku na trbuh a drugu na rame.

Da zaboravi na glad, Lok je skrenuo pogled preko reke. Raširio je nozdrve i smesta bio nagrađen čitavom mešavinom mirisa, pošto je izmaglica od vodopada izrazito pojačavala sve mirise, kao što kiša produbljuje i ističe boje polja cveća. Prisutni su bili i mirisi ljudi, pojedinačni ali svi isprepleteni s mirisom kaljave staze na kojoj su bili.

To je bio toliko opipljiv dokaz njihovog letnjeg prebivališta da se nasmejao od radosti i okrenuo ka Fa osećajući da bi voleo da je obleži uprkos svoj gladi. Kišnica iz šume isparila je s nje i kovrdže koje su joj se gomilale oko vrata i preko glave novog bile su blistavoriđe. Pružio je ruku ka njenoj dojci tako da se i ona nasmejala i čušnula kosu sa ušiju.

„Naći ćemo hrane“, rekao je čitavim širokim ustima, „i vodićemo ljubav.“

Na pomen hrane njegova glad je postala stvarna kao oni mirisi. Opet se okrenuo onamo gde je mogao da nanjuši staričin teret. Ali sa ostrva prema njemu nije dopiralo ništa osim praznine i dima vodopada. Bio je na tlu, nogu i ruku raširenih na steni, dok su mu prsti na nogama i šake prianjali za neravnu površinu poput prilepaka. Ispod pazuha video je repove-korove, ne u pokretu već zaleđene u trenutku izoštrenog opažanja. Liku je kreštala na platformi a Fa pljoštimice ležala na ivici i držala ga za ručni zglob, dok se novi batrgao i cvilio joj u kosi. Vraćali su se i ostali ljudi. Ha se video od bedara naviše, smotren ali hitar, i sada se saginjao ka njegovom drugom ručnom zglobu. Osetio je kako im se dlanovi znoje od straha. Penjao se tako što je pomerao ruke i noge jednu po jednu dok nije čučao na platformi. Brzo se okrenuo i zatrtljao nešto repovima-korovima, koji su se ponovo kretali. Liku je cvilela. Nil se sagla, stavila joj glavu između grudi i milovala po kovrdžama na leđima da je smiri. Fa je povukla Loka da se okrene ka njoj.

„Zašto?“

Lok je načas klekao i počeo se po dlaci ispod usta. Onda je uperio prst u mokru prašinu koja im je stizala preko ostrva.

„Starica. Ona je bila tamo. I ono.“

Kako je vazduh strujao uvis uz liticu gavranovi su se uzdizali pod njegovom šakom. Fa je sklonila ruku s njega kada se njegov muški glas dotakao pitanja starice. Ali Lokov pogled je ostao na njenom licu.

„Ona je bila tamo...“

Od potpunog nerazumevanja oboje su začutili. Fa se opet mrštila. Nije bila žena koju može da obleži. U vazduhu oko njene glave bilo je nečeg nevidljivog od starice. Lok ju je preklinjao.

„Okrenuo sam se prema njoj i pao.“

Fa je zažmurila i govorila strogo.

„Ne vidim tu sliku.“

Nil je vodila Liku za ostalima. Fa je išla za njima kao da Lok ne postoji. Smeteno se pentrao za njom znajući da je pogrešio; ali usput je mrmljao.

„Okrenuo sam se prema njoj...“

Ostali su se okupili u grupi nešto dalje na stazi. Fa im je dovikivala.

„Stižemo!“

Ha je uzvratio:

„Tu je jedna ledena žena.“

Iza i iznad Mala nalazila se vododerina u steni krcata starog snega do kojeg sunce nije stiglo. Težina i hladnoća a potom i pljuskovi u poznoj zimi sabili su sneg u led koji je opasno visio a između njegovog ruba, koji se topio, i toplijeg kamena isticala je voda. Premda u toj vododerini nikada ranije po povratku iz pećine na moru nisu zatekli nijednu ledenu ženu, nije im palo na pamet da ih je Mal prerano odveo u planine. Lok je zaboravio na svoj beg i na ono neobično neodređeno novo svojstvo mirisa vodene prašine i potrčao napred. Stao je pored Haa i viknuo:

„Oa! Oa! Oa!“

Ha i ostali vikali su s njim.

„Oa! Oa! Oa!“

Preko upornog bubnjanja vodopada njihovi glasovi bili su slabašni i bez zvučnosti, ali gavranovi su ih ipak čuli i posrnuli, a zatim opet glatko zalebdeli. Liku je vikala i mahala malom Oom, mada nije znala zašto. Novi se ponovo probudio, oblizao se ružičastim jezikom kao mače i izvurio iz kovrdža kod Fainog uveta. Iznad i iza njih visila je ledena žena. Iako joj iz utrobe još curka smrtonosna voda, neće se pomeriti. Onda su ljudi zamukli i brzo prošli dok je nije zaklonila stena. Čutke su došli do stenja kod vodopada gde je ogromna litica gledala dole tražeći svoja stopala u uskomešanoj beloju vodi i oblacima pare. Gotovo u visini njihovih očiju nalazila se bistra kriva gde je voda skretala dole preko ruba, voda tako bistra da se videlo šta je u njoj. Bilo je korova, koji se nije kretao u sporom ritmu, nego mahnito drhtao kao da gori od želje da ode. Stenje blizu vodopada bilo je mokro od vodene prašine a nad provalijom visila je paprat. Ljudi su jedva okrnuli pogledima vodopad i brzo i bez zastoja nastavili dalje.

Iznad vodopada reka je prolazila kroz klanac u planinskom vencu.

Sad kada je dan bio maltene gotov, sunce je ležalo u tom klanacu i odbleskivalo od vode. S one strane vode struja je klizila pored strme planine koja je bila crna i skrivena od sunca; ali ova strana klanca bila je manje nemilosrdna. Tu je bila kosa izbočina, terasa koja se postepeno pretvarala u liticu. Lok nije obraćao pažnju na neposećeno ostrvo i na planinu iza njega s druge strane klanca. Požurio je za ljudima kada se setio koliko je na terasi sigurno. Iz vode ništa

---

ne može da ih napadne jer bi ga ugrabila struja i gurnula preko ivice vodopada; a litica iznad terase pripada lisicama, kozama, ljudima, hijenama i pticama. Čak i put kojim se silazi od terase do šume zaštićen je ulazom toliko uzanim da može da ga drži jedan čovek s trnovim grmom. Što se tiče staze na strmoj litici iznad stubova vodene prašine i uzburkanih voda, nju utiru samo noge ljudi.

Kada je Lok polako zašao za ugao na kraju staze, šuma iza njega već je bila tamna, a senke se utrkivale kroz klanac prema terasi. Ljudi su se bučno opustili na terasi, ali onda je Ha okrenuo trnov grm tako da bodljikava glava leži na tlu ispred njega. Savio se u kolenima i onjušio vazduh. Ljudi su smesta utihnuli i raširili se u polukrugu ispred šupljine natkriljene izbočinom. Mal i Ha su se odšunjali napred, sa spremnim trnovim grmovima, i popeli se na malu zemljanu kosinu dok nisu mogli da pogledaju u natkriljenu šupljinu.

Ali hijene nisu više bile tu. Iako je njihov miris prianjao za raštrkano kamenje koje je otpalo s tavanice i oskudnu travu koja je rasla u tom tlu pokolenja i pokolenja, bio je star tek jedan dan. Ljudi su videli kako Ha podiže trnov grm dok nije prestao da bude oružje, a onda su opustili mišiće.

Krenuli su uz kosinu i stali ispred šupljine dok je sunce bacalo njihove senke u stranu. Mal je savladao kašalj koji mu je izbijao iz grudi, okrenuo se ka starici i čekao. Ona je klekla u šupljinu i na sredinu tog prostora stavila kuglu gline. Rastvorila je glinu ravnajući je i tapkajući preko starog parčeta koje je već stajalo tamo. Primakla je lice glini i lagano duvala u nju. U samom dnu natkriljene

šupljine, s obe strane jednog kamenog stuba, nalazila su se udubljenja u zidu puna prutova, grančica i debljeg granja. Hitro je otišla do tih hrpa i vratila se s grančicama i lišćem i balvanom koji se gotovo pretvorio u prah. Rasporedila je to na rastvorenu glinu i duvala dok se nije pojavio tanak mlaz dima a uvis poletela jedna jedina varnica. Granje je pucketalo a ljubičastocrveni plamen sklupčavao se i ispravljaao tako da joj se strana lica okrenuta od sunca rumenela a oči svetlucale. Ponovo se vratila od udubljenjâ i stavila još drva tako da je vatra izvodila za njih blistavu predstavu plamenova i iskri. Prstima je prionula da oblikuje mokru glinu doterujući ivice tako da je vatra sada sedela na sredini plitke posude. Zatim je ustala i obratila im se.

„Vatra je opet budna.“

DVA

Na to su ljudi ponovo uzbuđeno progovorili. Pohitali su u šupljinu. Mal je čučnuo između vatre i udubljenja i raširio ruke, dok su Fa i Nil donele još drva i stavile ga nadohvat ruke. Liku je donela jednu granu i dala je starici. Ha je čučnuo uz stenu i meškoljio se leđima dok nisu legla. Njegova desna ruka pronašla je jedan kamen i uzela ga. Pokazao ga je ljudima.

„Imam sliku ovog kamena. Mal ga je koristio da iseče granu. Gledajte! Evo dela koji seče.“

Mal je uzeo kamen od Haa, odmerio njegovu težinu, nakratko se namrštio a onda im se osmehnuo.

„Ovo je kamen koji sam koristio“, rekao je. „Vidite! Ovde stavljam palac a ovde mi ruka pristaje oko debelog dela.“

Podigao je kamen oponašajući Mala kako seče granu.

„Taj kamen je dobar kamen“, rekao je Lok. „On nije otišao. Ostao je pored vatre dok mu se Mal nije vratio.“

Ustao je i zagledao se preko zemlje i stenja u dnu nagiba. Nije otišla ni reka a nisu ni planine. Šupljina ih je čekala. Sasvim iznenada preplavio ga je talas razdraganosti i ushićenja. Sve ih je čekalo: Oa ih je čekala. Čak i sad ona gura uvis oštre vrhove lukovica, gaji ličinke, ispušta mirise iz tla i izbacuje debele pupuljke iz svake pukotine i grane. Otplesao je do terase pored reke, širom raširenih ruku.

„Oa!“

Mal se malo odmakao od vatre i ispitao dno šupljine. Zagledao se u njegovu površinu i pomeo nekoliko suvih listova i izmet u podnožju stuba. Čučnuo je i polegao ramena na njihovo mesto.

„A ovde sedi Mal.“

Nežno je dodirnuo kamen kao što bi Lok ili Ha mogli dodirnuti Fa.

„Kod kuće smo!“

Lok je ušao s terase. Pogledao je u staricu. Oslobođena bremena vatre činila se malo manje odsutna duhom, malo više kao jedna od njih. Sada je mogao da je pogleda u oči i da joj se obrati, možda čak i da dobije odgovor. Uostalom, osećao je potrebu da govori, da od ostalih sakrije nelagodu koju je plamen uvek budio u njemu.

„Sada vatra sedi na ognjištu. Je li ti toplo, Liku?“

Liku je sklonila malu Ou s usta.

„Gladna sam.“

„Sutra ćemo naći hrane za sve ljude.“

Liku je podigla malu Ou.

„I ona je gladna.“

„Ići će s tobom i ješće.“

Nasmejao se svima redom.

„Imam sliku...“

Tada su se nasmejali i ostali ljudi pošto je to bila Lokuva slika, gotovo jedina koju je imao, i znali su je isto tako dobro kao i on.

„...sliku gde pronalazim malu Ou.“

Nekim čudom godine su uvrnule, ispupčile i uglašale stari koren uobličivši ga u ženu s velikim trbuhom.

„...Stojim između drveća. Opipavam. Opipavam ovom nogom...“ Podražavao je. Težinom se oslanjao na levu nogu a desnom tražio po tlu. „...opipavam. Šta opipavam? Lukovicu? Štap? Kost?“ Uhvatio je nešto desnom nogom i dodao levoj ruci. Pogledao je. „To je mala Oa!“ Pobedonosno se šepurio pred njima. „A sad gde je Liku tu je i mala Oa.“

Ljudi mu zapljeskaše cereći se, delom Loku, delom priči. Siguran u njihovom pljeskanju, Lok se smestio pokraj vatre i ljudi su začutili, zagledani u plamen.

Sunce je palo u reku i svetlost je napustila šupljinu. Sada je vatra bila u žiži više nego ikada, beli pepeo, crvena tačka i jedan usamljen plamen koji leluja uvis. Starica se tiho pokrenula i ugurala još drveta da bi crvena tačka jela a plamen jačao. Ljudi su posmatrali dok su im lica naoko podrhtavala na toj nepostojućoj svetlosti. Njihove pegave kože bile su rumene a u dubokim dupljama pod obrvama prebivale kopije vatre, i sve njihove vatre složno su igrale. Kad su se uverili u toplotu, opustili su udove i zahvalno

udisali dim u nozdrve. Savijali su prste na nogama i širili ruke čak se i odmičući od vatre gornjim delom tela. Na njih se spustila ona duboka tišina koja je bila daleko prirodnija od govora, bezvremena tišina u kojoj je u šupljini isprva bilo mnogo umova; a onda možda nijedan. Toliko se nisu obazirali na tutnjavu vode da su čuli kako vetar nežno miluje stene. Kao da su obdarene posebnim životom, njihove uši su razvrstavale neznatne zvukove i prihvatale ih, zvuk disanja, zvuk mokre gline koja se ljuspa i pepela koji se urušava.

Onda je Mal progovorio s neuobičajenim ustručavanjem.

„Hladno je?“

Pozvani da se vrate svako u svoju glavu i okrenuli su se prema njemu. Više nije bio moker i dlaka mu se kovrdžala. Odlučno je krenuo napred i klekao tako da su mu kolena bila na glini a ruke pored tela kao oslonci, dok mu je vrelina svom snagom tukla u grudi. Onda je prolećni vetar ošinuo vatru i poslao tanak stub dima pravo u njegova otvorena usta. Zagrcnuo se i zakašljao. Kašljao je i kašljao, a kašalj kao da mu je izlazio iz grudi bez upozorenja ili pitanja. Bacakao mu je telo unaokolo a on sve vreme gutao vazduh. Preturio se postrance i telo mu se treslo. Video mu se jezik i strah u očima.

Progovorila je starica.

„Ovo je hladnoća od vode gde je bio balvan.“

Prišla je i klekla kraj njega, rukama ga trljala po grudima i gnječila mu mišiće na vratu. Uzela mu je glavu u krilo i štitila ga od vetra dok mu kašalj nije minuo a on ležao nepomično, neznatno drhteći. Novi se probudio i sišao Fa

---

s leđa. Dopuzao je među ispružene noge dok mu je bujna riđa kosa blistala na svetlosti. Video je vatru, uvukao se pod Lokovo podignuto koleno, uhvatio se za Malov članak i ispravio. U očima su mu buknule dve vatrice i ostao je tako naginjući se napred, držeći se za drhtavu nogu. Ljudi su podelili pažnju na njega i Mala. Zatim je prsla jedna grana tako da je Lok skočio a iskre poletele u mrak. Novi se sagnuo četvoronoške još pre nego što su iskre sletele. Dao se u beg između nogu, uzverao se Nil uz mišku i sakrio se u kosi na njenim leđima i vratu. Onda se pored njenog uveta pojavila jedna vatrice, netremična vatrice koja je budno posmatrala. Nil je pomerila lice u stranu i nežno gore-dole obrazom gladila bebu po glavi. Novi je ponovo bio ograđen. Njegova bujna kosa i majčine kovrdže bile su njegova pećina. Njena kudrava gusta kosa visila je i štitila ga. Uskoro se tačkica vatre kraj njenog uva ugasila.

Mal se podigao tako da je sedeo naslonjen na staricu. Pogledao je u sve njih redom. Liku je zaustila da nešto kaže, ali Fa ju je namah ućutkala.

Sada je govorio Mal.

„Bila velika Oa. Iz svoje utrobe rodila je zemlju. Dojila je. Zemlja je rodila ženu a žena je iz svoje utrobe rodila prvog čoveka.“

Ćutke su ga slušali. Čekali su još, sve što Mal zna. Postojala je slika vremena kada je bilo mnogo ljudi, priča koju su svi mnogo voleli, o vremenu kada je čitave godine bilo leto a cveće i voće visili na istoj grani. Postojao je i dugačak spisak imena koji je počinjao s Malom i išao unazad uvek birajući najstarijeg čoveka među ljudima u to vreme; ali sada nije rekao ništa više.

Lok je seo između njega i vetra.

„Gladan si, Mal. Čovek koji je gladan je čovek kome je hladno.“

Ha podiže usta.

„Kad se vrati sunce, naći ćemo hrane. Ostani pored vatre, Mal, a mi ćemo ti doneti hrane pa ćeš biti jak i biće ti toplo.“

Potom je došla Fa i naslonila se telom na Mala tako da su ga njih troje okružili naspram vatre. Govorio im je kroz kašalj.

„Imam sliku onoga što treba da se uradi.“

Pognuo je glavu i pogledao u pepeo. Ljudi su čekali. Videlo se kako ga je život ogolio. Duge dlake na njegovom čelu bile su retke a kovrdže koje je trebalo da mu se pružaju naniže preko nagiba lobanje povukle su se tako da mu se iznad obrva videla gola, naborana koža široka kao prst. Ispod obrva, velike očne duplje bile su duboke i tamne a oči u njima mutne i pune bola. Sada je podigao ruku i pomno gledao u prste.

„Ljudi moraju naći hrane. Ljudi moraju naći drva.“

Uhvatio je leve prste drugom rukom; čvrsto ih je stegao kao da će pritiskom zadržati te zamisli unutra i pod svojom vlašću.

„Jedan prst za drvo. Jedan prst za hranu.“

Cimnuo je glavom i počeo iz početka.

„Jedan prst za Ha. Za Fa. Za Nil. Za Liku...“

Došao je do kraja prstiju i pogledao u drugu ruku tiho kašljujući. Ha se pomerio na svom mestu ali ništa nije rekao. Zatim je Mal opustio čelo i odustao. Sagnuo je glavu i sklopio ruke u sedoj kosi na šiji. U glasu mu se čulo koliko je umoran.

„Ha će doneti drva iz šume. Nil će ići s njim, i novi.“ Ha se opet pomerio a Fa sklonila ruku sa starčevih ramena, ali Mal je nastavio da govori.

„Lok će naći hrane sa Fa i Liku.“

Ha je progovorio:

„Liku je premala da ide na planinu i da izlazi na ravnicu!“

Liku uzviknu:

„Ići ću s Lokom!“

Mal je promumlao ispod kolena:

„Ja sam govorio.“

Sad kada je sve bilo odlučeno, ljudi su se uzvrpoljili. Mada je naredba bila izdata, osećali su da nešto nije u redu. Kada bi naredba bila izdata, bilo je to kao da je radnja već oživela u izvršenje i brinuli su. Ha je besciljno kuckao kamenom o stenu šupljine a Nil ponovo tiho stenjala. Samo se Lok, koji je imao najmanje slika, prisećao zaslepljujućih slika Oe i njenog obilja koje ga je nagnalo da igra na terasi. Skočio je i licem se okrenuo ljudima a noćni vazduh mu je drmusao kovrdže.

„Doneću hrane u naručju“ – silno je pokazivao – „toliko hrane da posrćem – ovako!“

Fa mu se cerila.

„Toliko hrane nema na celom svetu.“

Čučnuo je.

„Sad imam sliku u glavi. Lok se vraća vodopadu. Trči po obronku planine. Nosi jelena. Mačka je ubila jelena i posisala mu krv, tako da nema krivice. Ovako. Pod levom miškom. A pod ovom desnom“ – ispružio ju je – „četvrt trupa krave.“

Zanosio se tamo-amo ispred natkriljene šupljine pod tim teretom mesa. Ljudi su se smejali s njim, a onda njemu. Samo je Ha sedeo ćutke neznatno se smešeći dok ga ljudi nisu primetili pa gledali čas u njega, čas u Loka.

Lok se bučno razmetao:

„To je prava slika!“

Ha ništa nije rekao ustima, ali nastavio je da se smeška. Zatim, dok su ga posmatrali, okrenuo je oba uva uperivši ih polako i ozbiljno u Loka tako da su govorila jednako jasno kao da je on rekao: Čujem te! Lok je zinuo a dlaka mu se nakostrešila. Nemo je zatrtljao tim zajedljivim ušima i poluosmehu.

Fa ih je prekinula.

„Manite se. Ha ima mnogo slika a malo reči. Lok ima puna usta reči a nema slika.“

Na to je Ha uskliknuo od smeha i zamahao nogama prema Loku a Liku se nasmejala ne znajući zašto. Lok iznenada zažude za bezbrižnim mirom njihove sloge. Zanamario je svoj napad besa i odvukao se nazad do vatre praveći se da je vrlo nesrećan tako da su se oni pravili da ga teše. Potom je opet zavladala tišina i u šupljini je bio jedan ili nijedan um.

Bez ikakvog upozorenja, svi ljudi su podelili jednu sliku u svojim glavama. Bila je to slika Mala, koji kao da je bio malo udaljen od njih, osvetljen, oštro ocrtan u svem svom usukanom jadu. Videli su ne samo Malovo telo već i slike koje su se sporo smenjivale u njegovoj glavi. Pogotovo je jedna istiskivala sve ostale javljajući se kroz nejasne zaključke, sumnje i pretpostavke dok nisu znali o čemu on to razmišlja s takvim bezvoljnim uverenjem.

„Sutra ili prekosutra, ja ću umreti.“

* * *

Ljudi su se ponovo odvojili jedni od drugih. Lok je ispružio ruku i dodirnuo Mala. Ali Mal u svom bolu, zaklonjen ženinom kosom, nije osetio taj dodir. Starica letimice pogleda u Fa.

„To je od hladne vode.“

Sagnula se i šapnula Malu na uvo:

„Sutra će biti hrane. Spavaj sad.“

Ha ustade.

„Biće i još drva. Zar nećeš dati vatri još da jede?“

Starica je otišla do jednog udubljenja u zidu i izabrala drva. Vešto je uklapala te komade tako da plamen, gde god da se digne, ima da zagriže suvo drvo. Ubrzo je plamen šibao po vazduhu a ljudi se vratili u šupljinu. To je uvećalo polukrug i Liku se ušunjala u njega. Dlaka se kovrdžala u znak upozorenja a ljudi se veselo smešili jedni drugima. Zatim su počeli da zevaju razjapljenih vilica. Rasporedili su se oko Mala zbijajući se, držeći ga u kolevcu toplog mesa s vatrom ispred njega. Meškoljili su se i mrmljali. Mal je malo kašljao, a onda i on zaspao.

Lok je čučnuo na jednu slabinu i zagledao se preko mračnih voda. Nije bilo nikakve svesne odluke, ali on je bio na straži. I on je zevnuo i pozabavio se bolom u želucu. Pomislio je na dobru hranu i malo balavio i zaustio da nešto kaže, ali onda se setio da svi spavaju. Umesto toga ustao je i počeo se po gustim kovrdžama ispod usne. Fa mu je bila u domašaju i odjednom je opet zažudeo za njom; ali tu žudnju bilo je lako zaboraviti pošto je veći deo njegovog uma više voleo da misli na hranu. Setio se onih

---

hijena i bešumno zakoračio po terasi a onda mu se pružio pogled niz padinu do šume. Do sive pruge koja je bila more protezali su se kilometri tame i garavih mrlja; bliže, reka se raštrkano sijala u močvarama i okukama. Pogledao je u nebo i video da je svuda vedro osim iznad mora, gde su ležali slojevi runastih oblaka. Dok je gledao a zaostala slika vatre bledela, video je kako se otvorila jedna zvezda. Potom su tu bile i druge, rasute, polja titravih svetala od obzorja do obzorja. Njegove oči su netremice posmatrale zvezde, dok je nos tražio hijene i rekao mu da ih nema nigde u blizini. Uzverao se preko stenja i pogledao dole u vodopad. Tamo gde je reka padala u bazen uvek je bilo svetlosti, kao da dimna vodena prašina hvata svu raspoloživu svetlost i spretno je deli. I pored toga, ta svetlost nije osvetljavala ništa sem vodene prašine, pa je ostrvo bilo u potpunom mraku. Lok je bez misli piljio u crno drveće i stenje koje se naziralo kroz mutnu belinu. Ostrvo je ličilo na celu nogu diva koji sedi, čije koleno, ukrašeno čupercima drveća i žbunja, prekida svetlucavi rub vodopada a nezgrapno stopalo stoji spuštено tamo dole, rašireno, gubi sličnost i spaja se s mračnom divljinom. Divova butina, koja je trebalo da nosi telo nalik planini, ležala je u vodi koja je klizila i smanjivala se do svog kraja u razuđenom kamenju što je vijugalo do razdaljine od nekoliko čovečjih dužina od terase. Lok je gledao na divovu butinu isto kao što bi gledao na mesec: nešto toliko daleko da nema nikakve veze sa životom kakav on poznaje. Da bi stigli do ostrva, ljudi bi morali da preskoče ponor između terase i stenja preko vode koja žudi da ih gurne preko ivice vodopada. Na

---

takav skok usudilo bi se samo neko okretnije i uplašenije stvorenje. Tako da je ostrvo ostajalo neposećeno.

U toj opuštenosti javila mu se slika pećine na moru i okrenuo se da pogleda nizvodno. Video je okuke kao bare koje prigušeno svetle u tami. Javile su mu se nasumične slike staze koja vodi od samog mora do terase kroz tminu pod njim. Gledao je i zbunio se pri pomisli da je staza zaista tamo kuda on gleda. Taj deo predela, sa zbrkom stenja koje kao da je zaustavljeno u najburnijem trenutku kovitlanja, i ta reka tamo dole koja se prosipa kroz šumu, bili su previše zamršeni da bi ih njegova glava razumela, mada su čula bila kadra da pronađu krivudav put preko njih. S olakšanjem prestao je da razmišlja. Umesto toga, raširio je nozdrve i potražio hijene, ali nisu više bile tu. Otrupkao je do ruba stene i pomokrio se u reku. Zatim se tiho vratio i čučnuo pored vatre. Zevnuo je, ponovo poželeo Fa, počeo se. Sa litica su ga posmatrale oči, kojih je bilo i na ostrvu, ali ništa im neće prilaziti dok još tinja pepeo od vatre. Kao da mu čita misli, starica se probudila, stavila malo drva i uzela da zgrće pepeo pljosnatim kamenom. Mal se suvo nakašljao u snu tako da su se ostali uznemirili. Starica se ponovo smestila a Lok stavio dlanove u duplje očiju i pospano ih protrljao. Od pritiska po reci zaplutaše zelene tačkice. Začikljio je levo, gde je vodopad tutnjao tako jednolično da ga već više nije čuo. Vetar se kretao po vodi i lebdeo; a onda se silovito podigao iz šume i prošao kroz klanac. Oštra crta obzorja se zamutila a šuma rasvetlila. Iznad vodopada izdizao se oblak a uvis iz izvajanog bazena lagano klizila izmaglica, dok je vetar bacao izударanu rečnu vodu unazad. Ostrvo se mutilo a mokra izmaglica

---

klizila ka terasi, visila ispod luka izbočine i obavijala ljude kapljicama koje su bile odveć sitne da bi se osatile i videle su se samo u mnoštvu. Lokov nos se mahinalno otvorio i njušio taj splet mirisa koji je došao s izmaglicom.

Čučnuo je, zbunjen i ustreptao. Udubio je dlanove, stavio ih na nozdrve i ispitao zarobljeni vazduh. Žmureći i naprežući se da održi pažnju, usredsredio se na dodir vazduha koji se grejao i načas kao da je bio na samoj ivici otkrovenja; a onda je miris ispario kao voda, zamutio se kao nešto daleko i sitno kad ga poplave suze napora. Pustio je vazduh i otvorio oči. Vetar je promenio pravac i poneo izmaglicu od vodopada dalje odatle, i miris noći je opet bio običan.

Namrštio se na ostrvo i tamnu vodu koja je klizila prema ivici, potom zevnuo. Nije mogao da zadrži novu misao kada se činilo da u njoj nema opasnosti. Vatra je tonula i pretvarala se u crveno oko koje ne osvetljava ništa osim sebe a ljudi su bili nepomični i boje stene. Smestio se i nagnuo napred da spava uštinuvši rukom nozdrve da bi smanjio protok hladnog vazduha. Privukao je kolena na grudi i izložio najmanju moguću površinu noćnom vazduhu. Leva ruka mu se odšunjala uvis i uvukla prste u kosu na šiji. Usta su mu klonula na kolena.

Iznad mora u postelji od oblaka širila se prigušena narandžasta svetlost. Ruke oblaka pretvarale su se u zlato a uvis između njih gurao brid gotovo punog meseca. Rub vodopada se svetlucao a svetla trčkarala tamo-amo duž ivice ili skakala u naprasnom blesku. Drveće na ostrvu poprimalo je oštrinu a stablo breze koje ih je nadvisivalo odjednom je postalo srebrno-belo. Preko vode na drugoj

---

strani ponora litica je još pružala utočište tami, ali svugde drugde planine su pokazivale svoj duboki sneg i led. Lok je spavao sedeći na bedrima. I na sâm nagoveštaj opasnosti poleteo bi po terasi kao sprinter sa startne linije. Inje na njemu svetlucalo se kao svetlucavi led planine. Vatra je bila zatupljena kupa s pregršt crvenog iznad koga su lutali plavi plamenovi i čapkali nesagorele krajeve grana i balvana.

Mesec se polako i bezmalo uspravno penjao na nebo, gde nije bilo ničega osim nekolicine prosutih tragova oblaka. Svetlost je milela niz ostrvo i punila sjajem stubove vodene prašine. Posmatrale su je zelene oči; otkrivala je siva obličja, koja su se šunjala i prevrtala iz svetlosti u senku ili brzo pretrčavala preko čistina na obroncima planine. Padala je na drveće u šumi tako da su se po istrulelom lišću i zemlji kretale raspršene blede mrlje boje slonovače. Ležala je na reci i lelujavim repovima-korovima, a voda bila puna srebrnkastih petlji, krugova i virova tečne hladne vatre. Iz podnožja vodopada dopro je neki zvuk, zvuk koji je tutnjava lišila odjeka i zvučnosti, oblika zvuka. Lokove uši se trznuše na mesečini tako da zadrhta inje koje je ležalo duž njihovih gornjih ivica. Lokove uši su se obraćale Loku.

„?“

Ali Lok je spavao.